

รายวิชาประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๑๖๑๐๒

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ครูผู้สอน ครูภากร อุปการแก้ว

ครูอาทิตย์ ศรีรุ่ง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายพัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยุคฟื้นฟู) ได้
๒. วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจไทย ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยุคฟื้นฟู) ได้
๓. อธิบายโครงสร้างและหน้าที่ของระบบการปกครองของไทย ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยุคฟื้นฟู) ได้

พัฒนาการด้านการเมือง และเศรษฐกิจ

พระบรมสาทิสลักษณ์
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

รัชกาลที่ ๑

พระบรมสาทิสลักษณ์
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

รัชกาลที่ ๒

พระบรมสาทิสลักษณ์
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

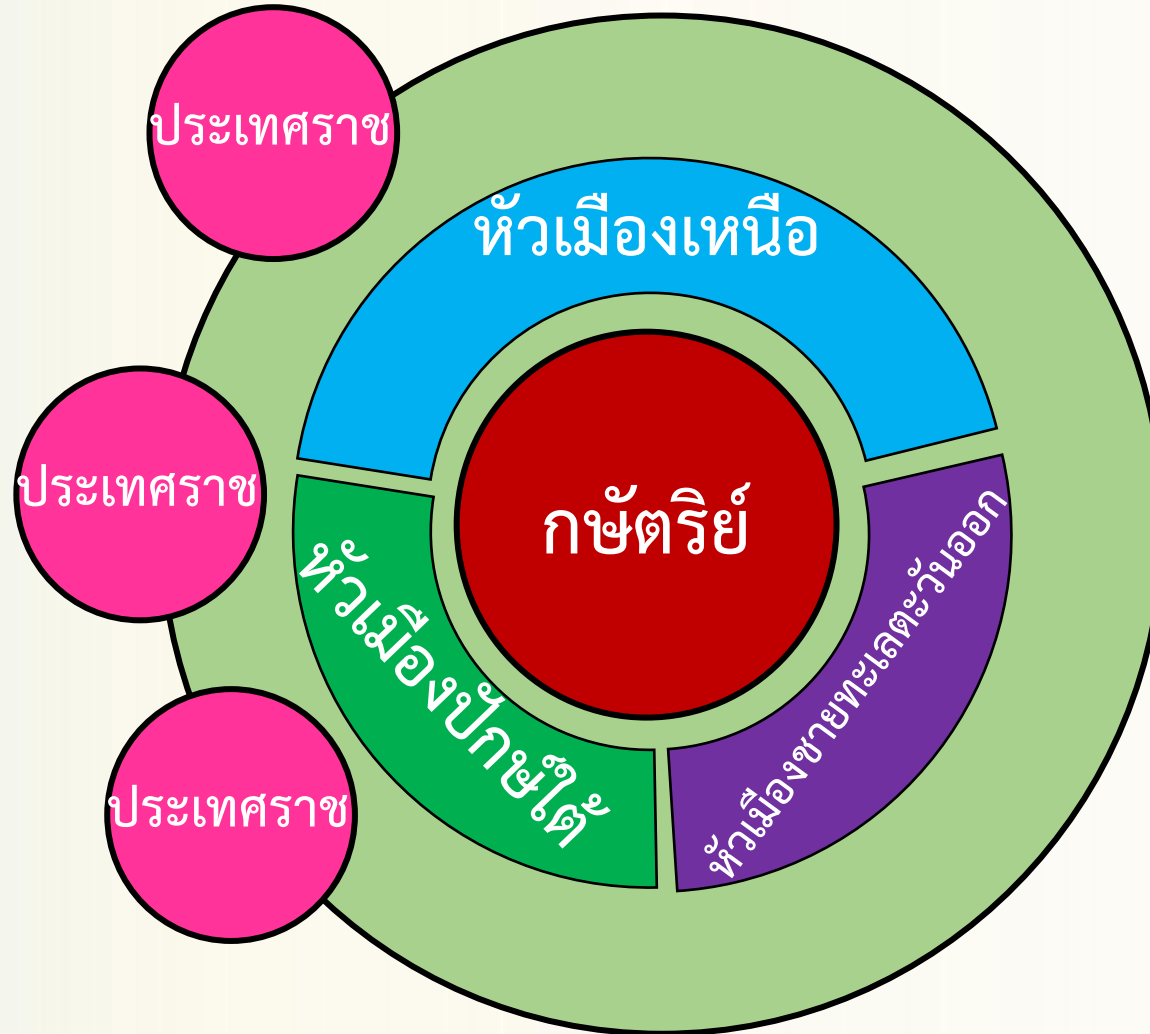
รัชกาลที่ ๓

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

อาณาจักรอื่น ๆ
ที่เป็นเอกราช

อาณาจักรอื่น ๆ
ที่เป็นเอกราช

คำถามชวนคิด

ระบบการปกครอง
ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น
มีต้นแบบมาจากที่ใด

“พระเจ้าแผ่นดิน”

คืออะไร

พระบรมสาทิสลักษณ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

รัชกาลที่ ๑

พระราชฐานะของพระมหากษัตริย์

“เทวราชา”

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทพเจ้าอวตารมา
เพื่อปกครองมวลมนุษยย์ ดังเห็นได้จากการใช้
คำนำหน้าพระนามว่า

“สมเด็จพระเจ้า”

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนกลาง

กรมมหาดไทย

หน้าที่

ดูแลรับผิดชอบในบริหารฝ่ายทหารและ
พลเรือนในหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมด

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม

สมุหนายก

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนกลาง

กรมพระกลาโหม

หน้าที่

ดูแลรับผิดชอบในการบริหารฝ่ายทหารและ
พลเรือนในหัวเมืองปักษ์ใต้ทั้งหมด

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม

สมุหพระกลาโหม

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนกลาง

กรมเมือง, กรมเวียง

หน้าที่

ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย
ตัดสินคดีความต่าง ๆ ในเขตราชอาณาจักร

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม

พระยายมราช

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนกลาง

หน้าที่

กรมวัง

รับผิดชอบขอพระราชทานที่เกี่ยวข้องกับ
พระราชมณเฑียร พระราชวัง พระราชพิธีต่าง ๆ
และตัดสินคดีความเขตพระราชวัง

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม

เจ้าพระยาธรรมาธิกรณ์

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนกลาง

หน้าที่

รับผิดชอบเกี่ยวกับเงินรายรับรายจ่ายของแผ่นดิน
พิจารณาคดีที่เกี่ยวกับพระราชทรัพย์หลวง ติดต่อ
รับรองชาวต่างประเทศที่มาติดต่อค้าขายและดูแล
บังคับบัญชาหัวเมืองชายทะเล ฝังตะวันออก

กรมท่า, กรมคลัง

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม

เจ้าพระยาพระคลัง

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนกลาง

หน้าที่

รักษานาหลวง เก็บข้าวดำนาจากราษฎร
พิจารณาคดีเกี่ยวกับพื้นที่และโค กระบือ

กรมนา

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม

พระยาพลเทพ

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

การปกครองส่วนภูมิภาค

หัวเมืองฝ่ายเหนือ

สมุหนายก

..กระทรวงกลาโหม..
กระทรวงมหาดไทย

หัวเมืองปักษ์ใต้

สมุหพระกลาโหม

..กระทรวงกลาโหม..
กระทรวงมหาดไทย

หัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก

เจ้าพระยาพระคลัง

..กระทรวงการคลัง..
กระทรวงการต่างประเทศ
.....

คำถามชวนคิด

เพราะเหตุใดจึงต้องแบ่งอำนาจ
ในการปกครองออกเป็น ๓ ส่วน

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

หัวเมืองชั้นใน

หัวเมืองชั้นนอก

การเมืองการปกครอง ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ประเทศราช

(ประ-เทศ-สะ-ราด)

เมืองที่มีเจ้าผู้ครองเมืองของตนเอง แต่อยู่ภายใต้อำนาจควบคุมดูแลและคุ้มครองของพระมหากษัตริย์ของอีกประเทศหนึ่ง

หน้าที่

ถวายดอกไม้เงินดอกไม้ทองและบรรณาการแสดงความจงรักภักดี

และในเวลาเกิดศึกสงครามต้องเกณฑ์กำลังทหารเข้าร่วมกองทัพหลวงด้วย

กิจกรรม “อะไรเอ่ยรัตนโกสินทร์”

อะไรเอ่ยรัตนโกสินทร์

๑

อะไรเอ่ย ล่องลอยนาวา ในเจ้าพระยา
ขนส่งสินค้า มาจากแดนไกล

เรือสำเภา

ปลา

เกวียน

ม้าน้ำ

อะไรเอ่ยรัตนโกสินทร์

๒

อะไรเอ่ย โลหะสูงค่า แลกเปลี่ยนสินค้า
ประทับใจ มากมาย

ดาบ

พดด้วง

ลูกปัด

ธนบัตร

อะไรเอ่ยรัตนโกสินทร์

๓

อะไรเอ่ย อารมณ์ล้ำค่า ทอมาหลากสี

ถูกใจสตรี มีราคาแพง

ปิ่นปักผม

ลูกปัด

แหวนเพชร

ผ้าไหม

อะไรเอ่ยรัตนโกสินทร์

๑

อะไรเอ่ย กว่าจะได้เจ้า ชาวนาหวานไถ
เศรษฐกิจของไทย รุ่งเรืองไปทั่วแดน

น้ำตาล

พริกไทย

ข้าว

ควาย

คำถามชวนคิด

รายได้ของกรุงรัตนโกสินทร์
มาจากที่ใด

แผนที่อาณาจักรอารกัน-พะโค- สยาม-กัมพูชา-ลาว

วาดโดย นายอานโตนิโอ ซาตตา ปี พ.ศ. ๒๓๒๘

แผนที่ทำเลที่ตั้งของกรุงรัตนโกสินทร์ช่วงต้น

"บางกอกในอดีตก่อนการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์"

คำถามชวนคิด

จากแผนที่สยาม น่าจะมี ?
การประกอบอาชีพอะไรบ้าง

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ข้าว

น้ำตาล

พริกไทย

๑. ผลิตผลทางการเกษตร

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ไม้ฝาง

ไม้สัก

ดีบุก

๒. ทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

๓. การจัดเก็บภาษี

จังกอบ

ภาษีที่เรียกเก็บเพื่อใช้บำรุงส่วนท้องถิ่น,
ภาษีผ่านด่าน, ภาษีปากเรือ

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

อาการ

ภาษีที่เรียกเก็บจากผลประโยชน์ที่ราษฎร
ทำมาหาได้ใน การประกอบการต่าง ๆ

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

อากร

อากรสุรา

อากรสวน

อากรค่านา

อากรหวย

ภาษีเบ็ดเสร็จลงสำเภา

ภาษีพริกไทย

ภาษีไม้ฝาง

ภาษีเกลือ

ภาษีน้ำมันต่าง ๆ

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ส่วย

ภาษีที่เรียกเก็บสิ่งของหรือเงินตรา
แทนการเข้าเดือนหรือการรับราชการ

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ฤชา

ภาษีที่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม

ระบบเจ้าภาชีนายอากร

คือ การที่รัฐเปิดประมูลการเก็บภาษี
ผู้ชนะการประมูล คือ ผู้ที่เสนอผลประโยชน์
สูงสุดให้แก่รัฐ มีอำนาจไปดำเนินการเก็บ
ภาษีแทนรัฐบาลอีกต่อหนึ่ง

เจ้าภาชีนายอากร

think - pair - share

ระบบเจ้าภาชีนายอากร

Plus

คิดบวก

.....

.....

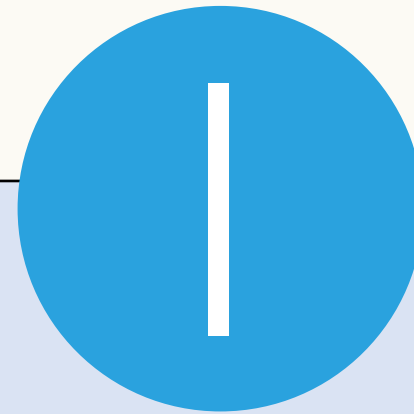

Minus

คิดลบ

.....

.....

Interesting

จุดน่าสนใจ

.....

.....

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ที่มาของภาพ : https://www.matichon.co.th/columnists/news_1072119

สภาพการค้าขาย

การค้าภายใน

เงินพดด้วง

สภาพทางเศรษฐกิจ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

ที่มาของภาพ : <http://www.thaigoodview.com/library/contest2553/type2/social03/28/03con01.htm>

สภาพการค้าขาย

การค้ากับต่างประเทศ

สนธิสัญญาเบอร์นีย์

สัญญาพระราชไมตรี-พานิชย์

ฉบับแรกที่ไทยทำกับตะวันตกสมัยรัตนโกสินทร์

ในสัญญานี้มีข้อความระบุว่า... “พวกพ่อค้าต้องเสียภาษี
การค้าขายตามประเพณีของสถานที่แล้วจึงได้รับอนุญาต
ให้ซื้อและขายโดยไม่ได้รับการแทรกแซงจากผู้อื่น”

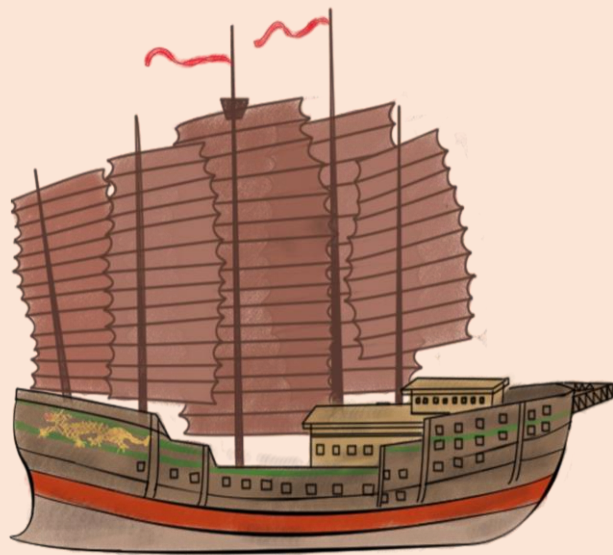

คำถามชวนคิด

ผลประโยชน์จากสนธิสัญญาเบอร์นี้อย่างไร
ที่ไทยได้รับ

ยุคพ่อค้าวาณิช

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

รู้ไว้ใช่ว่าใส่บาแบกหาม

ชั้นปฏิบัติ

สรุปความรู้จากการศึกษาจาก

สื่อ powerpoint

เรื่อง : พัฒนาการด้าน
การเมืองและเศรษฐกิจ

ใบงานที่ ๕

เรื่อง : พัฒนาการด้าน

การเมืองและเศรษฐกิจ

คำชี้แจง

คำชี้แจงกิจกรรมนักเรียน

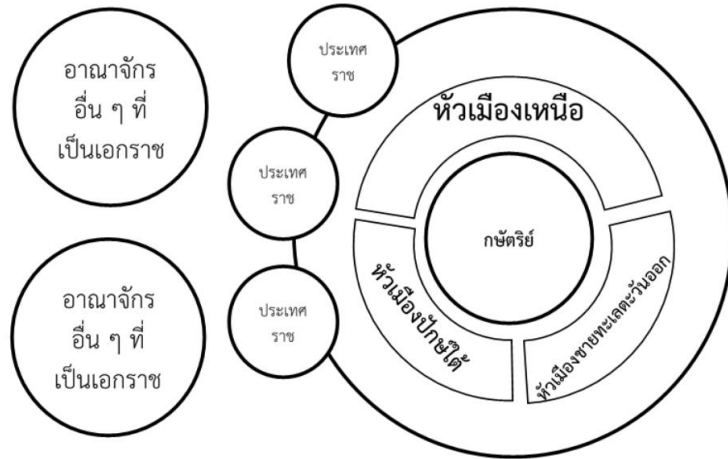
- นักเรียนศึกษาสื่อ powerpoint เรื่อง : พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ
- นักเรียนทำใบงานที่ ๕ เรื่อง : พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

คำชี้แจงกิจกรรมครูปลายทาง

- ครูแจกใบงานให้นักเรียนศึกษาและลงมือทำ
- ครูอ่านคำสั่งในใบงาน
- ครูเดินดูและให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ใบงานที่ ๕ เรื่อง พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง รัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยุคฟื้นฟู)
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ
 รายวิชาประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๑๖๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ตอนที่ ๑ ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับการปกครองส่วนภูมิภาคสมัยต้นกรุง ฯ

๑. หัวเมืองชั้นในคืออะไร.....
 - ๑) ใครกำกับดูแลหัวเมืองเหนือ.....
 - ๒) ใครกำกับดูแลหัวเมืองปักษ์ใต้.....
 - ๓) ใครกำกับดูแลหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก.....
๒. ประเทศราช คืออะไร
๓. หน้าที่ของประเทศราช
 - ๑)
 - ๒)

ใบงานที่ ๕

พัฒนาการด้านการเมือง และเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๑

ตอนที่ ๒ ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับการปกครองส่วนกลางสมัยต้นกรุง ฯ

กรมมหาดไทย

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม คือ

.....

หน้าที่หลัก คือ

.....

กรมพระกลาโหม

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม คือ

.....

หน้าที่หลัก คือ

.....

กรมจตุสดมภ์ (ในสังกัดกรมมหาดไทย)

	กรมเวียง	กรมวัง	กรมคลัง	กรมนา
หน้าที่หลัก

ตอนที่ ๓ ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลดังต่อไปนี้ และเขียนลงในช่องว่างที่กำหนดให้

R - (Reflexion)

ทำไมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
จึงต้องหัวเมืองออกเป็นสามกลุ่ม

.....
.....

C - (Connect)

ระบบการปกครองแบบรัตนโกสินทร์
ตอนต้นเหมือนหรือต่างกับระบบการ
ปกครองในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ใบงานที่ ๕

พัฒนาการด้านการเมือง และเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๒

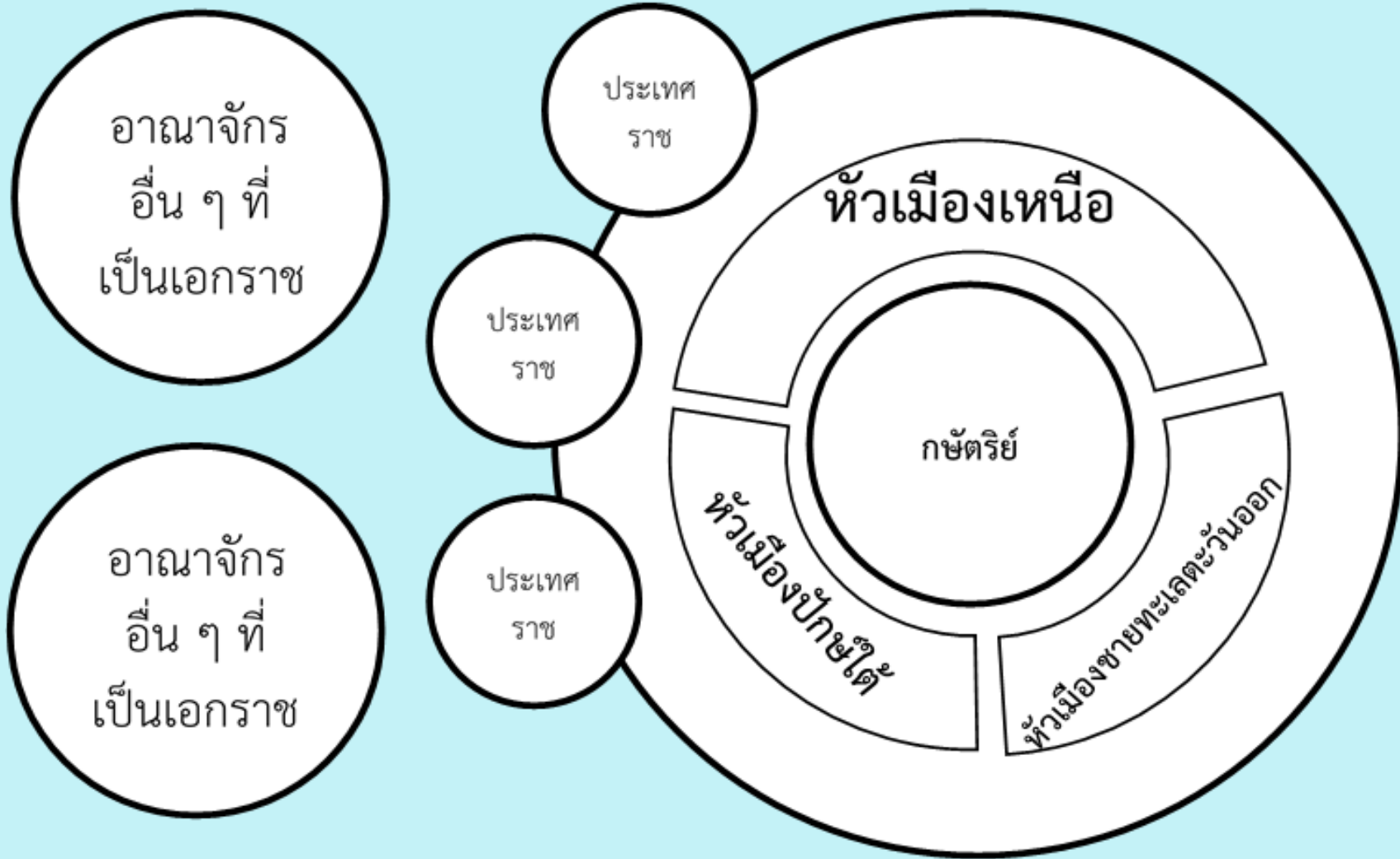
สรุปบทเรียน

“พัฒนาการด้านการเมือง
และเศรษฐกิจ”

เฉลย

ใบงานที่ ๕ พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

เฉลย

ใบงานที่ ๕ พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๑ จากแผนผังดังกล่าว ให้นักเรียนตอบคำถามที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้

๑. หัวเมืองชั้นในคืออะไร

.หัวเมืองที่อยู่ในการปกครองของราชธานี...

๑.๑ ใครกำกับดูแลหัวเมืองเหนือสมุหนายก.....

๑.๒ ใครกำกับดูแลหัวเมืองปักษ์ใต้สมุหพระกลาโหม.....

๑.๓ ใครกำกับดูแลหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก .เจ้าพระยาพระคลัง...

เฉลย

ใบงานที่ ๕ พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๑ จากแผนผังดังกล่าว ให้นักเรียนตอบคำถามที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้

๒. ประเทศราช คืออะไร

.....อาณาจักรอื่นที่ยอมอ่อนน้อม.....

๓. หน้าที่ของประเทศราช

๓.๑ ถวายดอกไม้เงินดอกไม้ทองและบรรณาการแสดงความจงรักภักดี.....

๓.๒ ให้ความร่วมมือกับทางกรุง เมื่อได้รับการร้องขอ.....

เฉลย

ใบงานที่ ๕ พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๒ ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับการปกครองส่วนกลางสมัยต้นกรุงฯ

กรมมหาดไทย

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม คือ

สมุหนายก

หน้าที่หลัก คือ

ปกครองบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อย

กรมพระกลาโหม

ตำแหน่งขุนนางผู้ควบคุม คือ

สมุหพระกลาโหม

หน้าที่หลัก คือ

ป้องกันราชอาณาจักร

เฉลย

ใบงานที่ ๕ พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๒ ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับการปกครองส่วนกลางสมัยต้นกรุงฯ

หน้าที่หลัก **กรมจตุสดมภ์** (ในสังกัดกรมมหาดไทย)

กรมเวียง

ดูแลความ
สงบเรียบร้อย

กรมวัง

ดูแลราชสำนักและ
รับฎีการ้องทุกข์

กรมคลัง

ดูแลเศรษฐกิจ
และการทูต

กรมนา

ดูแลการเพาะ
ปลูกข้าว

เฉลย

ใบงานที่ ๕ พัฒนาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๓ ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลดังต่อไปนี้ และเขียนลงในช่องว่างที่กำหนดให้

R - (Reflexion)

ทำไมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึง
ต้องแบ่งหัวเมืองออกเป็นสามกลุ่ม

เพื่อให้ราชสำนักสามารถใช้อำนาจ
ปกครองหัวเมืองได้อย่างมี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

C - (Connect)

ระบบการปกครองแบบรัตนโกสินทร์ตอนต้น
เหมือนหรือต่างกับระบบการปกครอง
ในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

- **ต่าง**ตรงที่ปัจจุบัน ไม่ได้มีการแบ่งเมืองออกให้
ขุนนางผู้ใหญ่ดูแลแล้ว
- **เหมือน**ตรงที่ ยังมีการวางระบบให้อำนาจ
อธิปไตยวางดุลกันเป็น ๓ ส่วน คือ **อำนาจ**
บริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ

คำถามชวนคิด

การเมืองการปกครองแบบใด
ที่ส่งผลต่อความเจริญ
ทางด้านเศรษฐกิจของอาณาจักร

สรุปบทเรียน

กรุงรัตนโกสินทร์ได้รื้อฟื้นระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจของอยุธยามาใช้ ในการปกครองส่วนกลาง มีส่วนราชการสำคัญ คือ กรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม ในการปกครองส่วนภูมิภาค มีการกำหนดให้ขุนนางชั้นผู้ใหญ่เข้าไปควบคุมหัวเมือง ๓ ท่าน ได้แก่ สมุหนายก กำกับหัวเมืองเหนือ สมุหพระกลาโหม กำกับหัวเมืองปักษ์ใต้ และเจ้าพระยาพระคลัง กำกับหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก เพื่อให้ขุนนางทั้งสามท่านมีอำนาจคานกันเอง และเพื่อให้ส่วนกลางสามารถใช้อำนาจปกครองหัวเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ กรุงรัตนโกสินทร์ได้รื้อฟื้นระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาดของอยุธยาโดยใช้ โดยกรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม และกรมพระคลัง จัดส่งรายได้เข้ามาสู่ราชธานี รายได้มีสี่ชนิด ได้แก่ ส่วย อากร ฤชา และจังกอบ ส่วยเงินจากไพร่และส่วยบรรณาการเป็นรายได้สำคัญที่สุด โดยกำหนดสินค้าผูกขาดที่จะบังคับซื้อขายกับพระคลังเท่านั้น ทำให้มีรายได้เข้ารัฐมาก แต่ส่งผลทำให้ราษฎรสูญเสียโอกาสที่จะทำรายได้

บทเรียนครั้งต่อไป

ภูมิปัญญารัตนโกสินทร์ตอนต้น

สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ที่

<https://www.dltv.ac.th>

A vibrant scene of a Thai Buddhist temple. In the foreground, a large, ornate guardian statue (Gajasingha) stands on the left, adorned with intricate patterns and colors. Behind it, a massive golden stupa rises prominently, surrounded by smaller white and gold stupas. The temple's architecture features traditional Thai motifs and a golden facade. The sky is a clear, bright blue. A large yellow circle on the right side of the image contains Thai text.

“ไม่ว่าคุณ
จะเป็นอะไร
จงเป็นสิ่งที่
ให้ดีที่สุด”